

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**CURRENT STATE AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT
OF SCIENCE, EDUCATION AND SOCIETY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**15 серпня 2022 р.
August 15, 2022**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ НАУКИ, ОСВІТИ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**CURRENT STATE AND PROSPECTS
OF THE DEVELOPMENT OF SCIENCE,
EDUCATION AND SOCIETY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**15 серпня 2022 р.
August 15, 2022**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти та суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 15 серпня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. 55 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти та суспільства» з:

Балаклійський лицей № 1 імені О. А. Тризни

Білоцерківський національний аграрний університет

Буковинський державний медичний університет

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ВСП «Фаховий коледж геологорозвідувальних технологій» Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Інститут проблем кріобіології і кріомедицини НАН України

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Київський університет імені Бориса Грінченка

Комунальне некомерційне підприємство Харківської обласної ради «Обласний центр медичної статистики, здорового способу життя та інформаційно-аналітичної діяльності»

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Національний університет водного господарства та природокористування

Національний фармацевтичний університет

НВО «Тишківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад»

Управління з питань фармації, фінансування та економіки, Департамент охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації

Харківський національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти та суспільства.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; юридичних наук; психологічних наук; фармацевтичних наук; біологічних наук; сільськогосподарських наук; технічних наук; філософських наук.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

СЕКЦІЯ 7. ЮРИДИЧНІ НАУКИ SECTION 7. LEGAL SCIENCES	43
<i>Потапчук В. О.</i> ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР	43
СЕКЦІЯ 8. ТЕХНІЧНІ НАУКИ SECTION 8. TECHNICAL SCIENCES	45
<i>Семко Т.</i> НОВІ ВИМОГИ ДО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ.....	45
<i>Слободян С. І.</i> ОСВІТНІЙ ВЕБ-КВЕСТ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН	47
СЕКЦІЯ 9. ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ SECTION 9. PHILOSOPHICAL SCIENCES	52
<i>Брижнік В. М.</i> ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ МАКСА ГОРКГАМЕРА: УНІВЕРСИТЕТСЬКЕ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ МОЛОДИ В ПОСТТОТАЛІТАРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	52

УДК 130.2+37.031.1

Брижнік В. М.

к. ф. н., доцент кафедри філософії
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

**ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ МАКСА ГОРКГАМЕРА:
УНІВЕРСИТЕТСЬКЕ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК
ВИХОВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ МОЛОДИ
В ПОСТТОТАЛІТАРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Філософсько-освітні твори Макса Горкгаймера, видатного німецького соціального мислителя й університетського викладача, поки не зазнали ґрунтовного філософського аналізу з боку дослідників і тлумачів філософських текстів нашої країни. Більшою мірою відомий серед українських інтелектуалів як оригінальний філософ-неомарксист та один з ідейних засновників критичної теорії суспільства (Франкфуртської школи), Горкгаймер не був зауважений як представник плеяди тих західнонімецьких освітян середини ХХ ст., які своїм теоретичним доробком і педагогічною діяльністю результативно вплинули на процес денацифікації й демократизації посттоталітарної суспільности – суспільства створеної тоді ФРН.

Ще до 1931 р., коли ще доволі молодим ученим очолив теоретичну роботу Інституту соціальних досліджень, яка відбувалась на інституційній основі Франкфуртського університету імені В. Й. Гете, Горкгаймер починає працювати викладачем, а за декілька років і професором названого закладу вищої освіти Німеччини. Як ідейний натхненник праці Інституту соціальних досліджень, згуртувавши навколо себе коло освічених молодих німців, об'єднаних спільним інтересом насамперед до філософсько-критичної складової теоретичного спадку К. Маркса, Горкгаймер не відмовляється від викладацької праці, із 1930 р. очолює кафедру соціальної філософії Франкфуртського університету, а в повоєнний період, із 1951 р. обіймає посаду ректора названого університету.

Перед своїм поверненням до Франкфурта Горкгаймер у співавторстві зі своїм другом Т. Адорно видає у світ «Діалектику Просвітництва» (1947) – програмний соціально-філософський твір повоєнної критичної теорії. Загалом у тій книжці франкфуртські філософи виклали своє бачення психологічних і культурно-історичні причин політичних і військових злочинів, скоєних у Європі. Було констатоване наступне: історичний поступ європейської цивілізації як суто науково-технічний, зумовлений діалектичним нашаруванням культурних продуктів західного Просвітництва, на середину ХХ ст. втратив чинник суспільної морали. Тодішнє суспільство як індустріально-масове ідеологічно сформувало таку соціальну тотальність, у владній суцільності якої індивідуум втрачає свою індивідуальність. Європейська особистість, чия вільна діяльність історично первинно була чинником позитивних соціокультурних перетворень, була перетворена на авторитарну й аморальну особистість. Її бажання суцільної влади унеможливило процес індивідуації іншої людини. У такий спосіб європейська цивілізація розвернуло свій рух у бік первісного варварства, що представлене злочинами концтабору Аушвіц [1].

Два року по тому, повернувшись з еміграції на Франкфурта, Горкгаймер залучається до робіт із відновлення соціальних досліджень Інституту та водночас започатковує, як і Адорно, цикл творів із філософії освіти поміж інших робіт, ідейна проблематика яких має характер критики ідеології. Загалом цей філософсько-освітній цикл можна зрозуміти як втілення щирого прагнення соціального мислителя дієво реформувати освітню систему своєї країни, суспільству якої належить усвідомити нагальну, життєву потребу позбутися влади над собою тоталітарної ідеології. За Горкгаймером, після військового й політичного краху нацизму достоту оновленій, вільній від ідеологічної влади освіти, і насамперед університетському навчанню, у посттоталітарному суспільстві відведена роль вихователя індивідуального духа людини. Останній у тих творах охарактеризований як визначальна сутність людської природи, яка зумовлює інтелектуальну і практичну діяльність індивідуума як безумовно вільну та моральнісну.

Принципово дотримуючись властивій Франкфуртській школі позиції критики буржуазного суспільства, такого соціокультурного

утворення, чия знедуховлена, традиційна, сциєнтично орієнтована освіта й культура періоду індустріально-масового виробництва підважує силу індивідуального духа людини, Горкгаймер у промові «Відповідальність і навчання» (1954) чинником освітнього виховання особистої відповідальності молодій людині називає оновлене університетське навчання.

Філософ визначив інтелектуальну свободу індивідуума, що спричиняє його діяльність як вільну, дійсною першопричиною появи відповідального ставлення до своїх дій. На його думку, зразком такого ставлення була свідома поведінка європейського студента початку ХІХ ст. як відповідального індивідуума. І як така, вона посутньо відмінна в порівнянні із знеохоченим ставленням до своєї відповідальності західнонімецького студента середини ХХ ст., який байдужий до неї, а отже й до власної свободи. Причиною реалізації такої поведінки було названо попереднє штучне применшення ролі філософського знання в загальному обсязі університетської освіти; надмірна обмеженість освітнього процесу в університеті фактичним, науковим знанням, що дається взнаки інтелектуальній свободі студента, а отже підважує його розуміння своєї відповідальності [2, S. 434-436].

У властивий собі спосіб, розшукуючи причини виникнення зазначеного освітнього явища, Горкгаймер зауважив безумовний примат теорії позитивізму як елемента культури буржуазного суспільства початку ХХ ст. Також було взято до уваги теоретичне протиставлення О. Шпенглером понять культури і цивілізації. Філософ відмовився поняттєво диференціювати культуру і цивілізацію, і критично визначив сучасне йому суспільство як масове, що, на його переконання, своєю культурою змінює, штучно прискорює природний вільний ритм праці університету [2, S. 437-439]. Посутньо відмінною від владної інтенції сциєнтизму в індустріально-масовому суспільстві, за Горкгаймером, може відбутися свідома відмова представника студентської молоді стати на шлях найменшого опору соціальній владі. На думку філософа, те, що студент не піддається владі сильним світу цього, а натомість їх пізнає, породжує його відповідальність за свої вчинки [2, S. 442-446]. Свободу особистого пізнання під час навчання в університеті, активне спілкування з іншими освіченими людьми, Горкгаймер

запропонував убачати ознакою духовної поведінки юнака, себто такою, яку спричиняє його індивідуальний дух. Як такий, дух був названий втіленням другої природи людини. Достоту на нього слід взорувати молодика, аби разом з іншими студентами, об'єднаними у спілки, уникати в університеті соціальної ізоляції та похмурої покори, «у кліматі якої навряд може виникнути духовна відповідальність» [2, S. 446-447]. На переконання філософа, чинником виховання відповідального юнацтва належить відбутися такій оновленій університетській освіті, у кількісно і якісно розширеному просторі якої студенти братимуть активну участь у здійсненні цієї освіти. У такий спосіб вони дієво сприятимуть особистому розумінню інших студентів своєї відповідальності [2, S. 450-452].

Філософсько-освітні твори Макса Горкгаймера, одного з чільних представників критичної теорії суспільства, щонайменше викликають щире зацікавлення дослідника філософських текстів. Окрім того, ідейні переконання франкфуртського мислителя мають безумовну теоретичну цінність для такого суспільства, яке свідомо обрало шлях послідовної та стійкої демократизації своєї країни. У намірі назавжди подолати межі посттоталітарної суспільності ідейна орієнтація освічених людей, як свідомих громадян своєї країни, на критичний елемент спадку франкфуртського філософа цілком здатна активізувати другу природу людини – її індивідуальний дух. Останній, відповідно до суті антропологічної позиції Горкгаймера, отримує так можливість актуалізуватись у просторі належних соціокультурних перетворень. Визначальною складовою тих змін стає таке оновлення університетської освіти, яка своїм новим знанням виховує особисте розуміння молоді людини відповідальності за майбутнє – своє та своєї країни.

Список літератури

1. Adorno Theodor W., Horkheimer Max. Dialektik der Aufklärung. Amst.: Querido, 1947. 310 S.
2. Horkheimer, Max. Verantwortung und Studium / Gesammelte Schriften Band 8: Vorträge und Aufzeichnungen 1949-1973. Fr. am M.: S. Fischer Verlag GmbH, 1985. S. 433-453.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
(15 серпня 2022 р.)**

Українською мовою

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 15.08.2022 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,3

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 17995

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>